

CASPARIS URSINI VELII

D E

BELLO PANNONICO,

à

FERDINANDO I. CÆSARE,

E T

REGE HUNGARIÆ CUM JOANNE, COMITE SCEPU-

SIENSI REGNI ÆMULO, FELICITER GESTO,

LIBER III.

Conflato raptim exercitu Scepusiensis in FERDINANDUM movet, a cujus ducibus PAULO imprimis BAKITIO & JOANNE CATZIANERO, capto BODONE ejus Duce primario, semel atque iterum profligatur.

Inter hæc comes Cepusiensis conflato tumultuario exercitu ac collectitia aggressium manu, adhibito equitatu, Agriam obsidione premere cœpit. Oppido quidem haud difficulter potitus est, quod neque muris inclusum, neque propugnaculis munitum facile cuivis injuriæ opportunum erat. Cæterum, qui in arce relicti fuerant præsidii loco Pannonii & Germani, inter quos fuere equites circiter L. inopinata eruptione facta, nullo

negotio pedites colonos haud ullam habentes scientiam militaris rei, repente ingenti pavore percussos, ac subito incurfu turbatos in fugam conjiciunt. Equites re improvisa trepidi & consilii inopes, cum non tantum spatii esset, ut arma expedirent & equos inscenderent, partim interfecti, partim una cum equis captivi ducti sunt, nonnulli pedum celeritate confisi, relictis equis, profugerunt. Nostri, caesis fugatisque hostibus, impedimentis omnibus, ac machinis potiuntur. Eodem ferme tempore equites CCCC. e Cepusio vallem late populantes occupatum iverunt; qui a nostris circumventi, ac mox oppressi & concisi fuerunt ad unum prope omnes. Refectis exinde copiis haud ita magnis Franciscus Bodo, cujus praecipua in re bellica virtus inter Hussarones fuit, Agriam oppugnare iterum adortus, & arce postremo vi potitus, nihil ad summam crudelitatem reliqui fecit: in templo non numinis reverentia defendit ad aras confugientes impuberes & innocios permultos, quin in eos impetum daret, & miserandum in modum contrucidaret; additaque tantae immanitati impietas est, vestibus e sacrario ablatis, ac reliquis sacerdotum insignibus equum suum instratum profanus ille inscendit, itaque insolenter exultans triumphantis in modum ex arce oppidum inivit; aurum omne ex donariis abstulit; praefectorum arcis capita praecisa ad comitem Cepusiensem tabo & pallore deformata misit; ut aspectu mortuorum, quorum caedibus interesse non potuit, sese impius ille & sceleratus hostis oblectaret. Reliqui capti, gula laqueo interstricta, circum arcem ludibrium hosti pependerit; aliis aures, nares, ac summa labra praecisa. Itaque tam horrendae immanitatis Rex Ferdinandus certior factus, confestim equites Germanos centum, DCC. levis armaturae eo misit: qui, cum ab exploratoribus reperissent, Franciscum Bodo cum suis copiis ab Agria haud longe abesse, omissa arcis oppugnatione, iter recta ad hostem maturant. Decem equites agmen nostrum antecedentes, quodam in pago pene in hostium manus inciderant; a quibus cum fugarentur, duo ex eis vulnerati sunt. Eos deinde Paulus Bakyth, qui nuper a comite ad nos desciverat, longo intervallo cum CC. equitibus reliquas copias praegressus, pertinaciter infecutus est, ex eisque duos cepit; e quibus cognovit, Franciscum & copias ejus haud amplius duobus millibus passuum abesse: qui jam acie instructa, ac nostris se ultro offerens in conspectu erat. In dextro cornu Tatari ac Poloni CC. sinistro Hussarones collocati fuerunt, pedi-

pedites in medio accepti; quos Heudones appellant indigenæ, armentarii sunt plerique omnes, cædibus ac rapinis imprimis affueti, & genus hominum præcipue audax: verum semierme ac non magnum habens usum in re militari, latrocinio quam bello aptius. Haud vero segnius nostri sine pedestribus copiis suas equestres ordinarunt; quos conspicati Poloni ac Tatari ex transverso celeri impetu & cursu concitato in eos feruntur; quibus Paulus Bakyth cum suis se occurrens obtulit: in eum Bodoenses omnium primum impetum dederunt. Is primum simulata fuga, donec illos ad locum idoneum allexisset, mox conversus turbatum vi summa hostium agmen fudit late ac fugavit. Dum hæc ita una a parte geruntur, Turca Valentinus & Caspar Paxi, Stephanus Maylad, Ludovicus Pekry numerosiorem hostium equitatum & firmiorem adorti, illum primo incursu fundunt. Quos dum confectantur jam dissipato agmine fugientes CC. Hussarones Germanis equitibus adjuncti, conspecto alia ex parte hostium ingenti globo, cum nihil compertum haberent de prælio circa ducem hostium prospere commisso, (sparsim enim & non uno in loco propugnatum fuit) subito pavore perculsi, nequicquam inclamantibus Germanis, fugæ sese mandarunt; ii victis hostibus pene victoriam tradidissent. Franciscus fuis jam equestribus copiis, ad pedites concesserat cum paucis admodum, quem nostri consecuti, inita pugna cum peditatu, illum acerrime se defendentem, scissa postremo peditum acie, capiunt. Itaque victoriæ compotes Agriam revertuntur. Conflictus ante meridiem cœptus usque ad diei serum duravit: neque enim, ut ante dictum est, uno in loco, neque perpetuo manus conseruere; complura etiam levia certamina ac singularia, ut fit copiis utrinque distractis, commissa fuerunt. Qui arcem tenebant, intellecta occisione & fuga exercitus, cum viderent captivum ac saucium ducem ipsorum, nulla mora interjecta, in deditionem venerunt.

Posteaquam ad Ginges oppidum haud longe ab Agria ventum fuit, Franciscus compotantes secum, quorum custodiæ traditus erat, ut Strigonium duceretur, probe potos intempesta nocte custodes frustratus est, equo opera famuli impositus Turcico miræ pernicitatis, quo fors tulit ebrium & viarum ignarum evasit in pagum quendam ad duo miliaria ab oppido, unde fugerat; illic in tugurium rusticanum acceptus ad foculum partem crapulæ edormivit:

deinde fomno excitus, ubi comperit, se per vinum & servi inductu, non sua voluntate elapsus, haud immemor datæ fidei, illuc, unde aufugerat, imprudens reversus est. Interea custodes, in focios illius ac servos, quos numero ad sedecim cum illo adduxerant, tametsi ignaros ac minime conscios herilis fugæ, crudelissime sævierunt, ad unum omnes obtruncando. Ipse in media via in se insequentes incidit, a quibus iterum captus cum IX. signis captivis, quorum duo grandiora inter cæteras rapinæ abstulerat Transylvano episcopo, quem nuper miserabiliter excruciatum occiderat, Strigonium ad Regem Ferdinandum adductus est. Cæterum de fuga illius discrepant rumores. Quidam affirmant dedita opera fugisse, quod propius fidei est, & ignarum viæ a rustico cognitum, cum putaret, se alio duci, versus oppidum, unde fugerat, reductum esse. Post diem tertium, quam est adductus, universa nobilitas & aliquot regni primores regem adierunt pro captivo deprecatum, illius factum sedulo purgantes; fidelem operam navasse domino, cujus in verba juratus erat. Cæterum multa præclara facinora præsertim adversus Turcas edidisse. Quam fidem hosti exolvit, eam regi in posterum accurate præstaturum; veniam modo daret: aut si illi ignoscere nollet, eum desiderijs ipsorum condonaret; ducentos ex eo numero spectatæ fidei & copiosos homines paratos esse, si Rex ei minus fidat, vades fieri. Ad hæc continuo Rex brevi oratione respondit, se maturius ea de re considerare velle, ac deinde quid statuisset, expositurum. Verum non multo post Franciscus jussu Regis in Germaniam captivus clam, primum Viennam, deinde in novam civitatem abductus est. Coloni, quibus arma comes Cepusienis imperaverat, dare nomina recularunt, trucidatis etiam illius conquistoribus hac de re missis. Quin etiam ab Andrea Bathor petierunt sibi ducem mitti aliquem, cujus opera & auspicijs contra Waidam arma ferrent. Seditio præterea militaris orta inter Polonos & Ungaros in illius stativis vix sedata est. Arcem Tokai, ad quam, ut antea demonstratum est, Joannes Cepusienis cæsus cum copiis suis fugatusque fuit, Caspar Erdely, ei arci à Stephano Bathor sibi a Rege donatæ præfectus, hosti prodidit. Is a comite reversus, ad quem secreto profectus erat, re dissimulata, juulos custodes focios, itemque milites in præfidijs locatos bono animo esse, vini omnes implevit; quos, patefactis portis, inopinatos hostes ex composito irruentes oppresserunt.

Sub

Sub hoc tempus Turci, glacie geluque adstrictis fluviis, qui Maroth insulam & arcem cingunt, nacti occasionem, arcem obsidione præmebant; cui auxilio veniebat Joannes Haberdanz Posegenfis cum CXX. equitibus, & peditibus CCC. obsessis opem laturus. Is Turcas in equis circiter trecentos pabulatum profectos audacter aggressus cecidit, & in fugam dedit. Qui quidem tumultus in castra hostium perlatus tantum terroris cæteris incussit, ut solverent obsidionem, relictis impedimentis omnibus. Rumor enim manaverat per exercitum; ad decem millia Pannoniorum accelerare, auxilium obsessis latura. Rex Ferdinandus, antequam in Pannonios exercitum duceret, jam tum providus, Comitum Cepusiensem eam oram, quæ ultra Danubium sita Moravia contermina est, agmine infesto petiturum; Joannem Catzianer, ingenio ac virtute in re militari præstantem ac singularem virum, cum firmis præsiidiis circa ea loca esse jussit. In quæ haud multo post Lucas Mariai à comite missus cum prope sex milibus hominum venerat, castris ad alterum miliare à Tyrnavia positus. Eo & Catzianer ire maturavit. Hostis deinde ad arcem ac oppidum Galgoz secundum Vagum flumen appropinquavit. Ibi Catzianer arma ex templo imperavit incolis, ac subitariis militibus excitis, recta adversus hostium exercitum contendit. Lucas intellecto nostrorum militum adventu, continuo ex illis locis exercitum deduxit versus oppidum Neitram. Catzianer recepto oppido Freistat, quod proditione in hostium potestatem venerat, cives octo, quod opera ipsorum ac perfidia arx una cum oppido prodita hostibus fuerat, supplicium sumens, alios securi percussit, alios graviora meritos, laqueo gula interstricta, necari jussit: deinde hostes rapto agmine persecutus, fugatisque illis ab Neitra, arcem eam conditionibus datis in deditionem accepit, quæ est illius regionis caput. Idcirco eo convocata cuncta nobilitate ditionis ejus, ac magistratibus civitatum, contendit ab illis, ut in verba principis jurarent, cum prius exposuisset longa ac percommoda oratione, quo jure Rex Ferdinandus Ungariæ regnum peteret, ac contra qua injuria & quam indignis modis comes Cepusiensis id anno superiori occupatum hæctenus tenuisset. Descendit in omnium mentes probata & efficax oratio, indeque facile obtinuit, ut non solum ultro jurarent omnes, sed etiam pollicerentur cæteros, qui nondum obedire Regi Ferdinando

do statuissent, ad dicto parendum se coacturos. Præceperat præterea suis Catzianer, ut sine omni maleficio & injuria in illis locis versarentur, pœna capitalis noxæ indicta damnum illaturis ac violaturis quenquam; itaque militis insperata innocentia factum, ut omnes expromptis animis parerent. Inter hæc Rex Ferdinandus duo peditum millia Bohemorum Catzianero auxilio misit, cum tormentis aliquot bellicis mediocribus; quæ quidem opportune advenerant, siquidem Michael Paxius, a comite missus ad res turbandas, circiter III. millium exercitum armatis incolis & agrestibus subito conflarat. Ibi Catzianer clam misit ad evocatos ab hoste, qui nunciarent, nisi ab armis discederent, domumque quisque reverteretur suam, nullum eis deinceps receptum ad clementiam fore; quos reperiret in hostili exercitu, se illis vitam bonaque erepturum: quod si omnes descissent, tum igni ferroque se totam illam regionem devastaturum. Efficaces fuere minæ; etenim tanto omnibus terrore ostentato, præpropere omnes dilapsi, ad sua redierunt, atque haud procul abfuit, ut Michaëlem, dato in eum impetu, non occiderent. Discussis hoc modo hostium copiis, pacataque ea tota regione, Catzianer deducto inde suo exercitu, ad arcem Voinam profectus, eam oppugnare statuit, quæ circa principia obsidionis inchoatæ deditioem fecit. Omnes illius loci cum plebes tum nobilitas, aliquot annis magno cum malo suo experti comitis Joannis iniqua imperia & sævitiam, ac diu graviterque ab eo pressi vexatique, ultro se Regi Ferdinando subiecerunt, illum haud secus ac tyrannum & parricidam execrantes.

Bohemi pedites interim vicinum oppidum aggressi, id sine conscientia ducis, ejusdemque contra imperium, (qui præceperat jampridem, ut sine maleficio per ea loca milites irent,) deprædabantur. Qua re audita Catzianer, nulla interjecta mora, ex castris equitatum eduxit celeriter in Bohemos admissum; quorum complures ausi fuerunt nostris hostili animo sese offerre: unus etiam sclopeto ducem petierat, quo de comprehenso statim supplicium sumptum est. Qua re conterriti cæteri vim inferre oppido destiterunt. Ea defensio ducis opportuna (mature enim occursum fuit) vim avidi prædæ militis, amolientis, oppidanis inprimis grata fuit, & animos omnium ad imperio parendum majorem in modum excitavit. Turociani, nunciis ad Imperatorem ultro missis, se in fidem ac potestatem Regis Ferdinandi permiserunt; quibus regiæ ditionis factis, arx Sclabina regio-

regionis illius caput continuo dedita est. Inde exercitum in agrum Trencinianum duxit, ubi primum sub adventum oppido Schilin & arce potitus est. Arx ad alterum miliare ab Trencinio, Ilava nomen est, sustinebat oppugnationem; præsidia in arce, cum æquatis solo muris una ab parte, jam jam viderent arcem captum iri, supplices se dederunt; qui inviolati quisque suis armis retentis exierunt data fide, se annum perpetuum sub Rege Ferdinando stipendia facturos. Trencinium, antequam eo copias duceret, Catzianer ad deditorem sollicitare maluit, quam subito armis oppugnare. Interea finitimi, quos nuper in Regis Ferdinandi potestatem adduxerat, sua sponte arma ceperunt nostris auxilium laturo. Ad tria millia hominum armatorum coacta fuere; quos incondito agmine temere propius Trencinium accedere ausos hostes conspicati palantes & agmine dissipato vagari, emissis ex oppido centum equitibus cum pedestri cohorte, in parum cautos impetum fecerunt, ac circiter XX. interemptis, ducentos vivos cepere, reliqui dilapsi in proximos saltus evaserunt. Hostes felicitate pugnae vehementer elati, deinceps dedere oppidum recusarunt. Contra nostris animus decesserat, & torpebat alacritas; quocirca dux ipse exercitum pavore percussum Tyrnaviam reducere statuit; ibi hostes recenti victoria feroces ac oppido egressi sese nostris obtulerunt. Tum Catzianer, etsi, ut ante diximus, animi militum ceciderant, tamen ausus fuit in hostes ducere: quos equitatu celerrime immisso usque ad pontem fugavit. In prælio tam tumultuario duo hostium duces & complures alii interfecti fuerunt. Ex tam prospera dimicatione militi nostro rediit pristina alacritas; verum Cartzianer, ut statuerat, omissa Trencinii obsidione copias suas reduxit. Hostes itaque nostros fugisse dictitantes, sparso falso rumore, qui in vicina oppida ac pagos manavit, complures alienarunt; quin etiam misso equitatu in ea loca, quæ nuper regiae potestatis facta erant, vi ad defectionem oppida ac pagos, exceptis arcibus, coegerunt, imperata ad hæc ingenti pecunia. Quamobrem Catzianer cum CC. equis ac peditibus quingentis lectissimorum militum magnis diurnis nocturnisque itineribus in hostem contendit; qui ubi ad Wanabicium pervenit, quo in loco hostes castra posuerant, ad primam auroram incautos adortus complures cecidit, reliqui fugæ sese mandarunt. Ibi ex duobus captivis rep-

perit, peditatum hostium in suburbio ad Trencinium esse, quo nocturno itinere maturans, prima luce inopinato in oppidum invasit, & illos majori ex parte oppressit, reliqui intra oppidum perfugerunt; quos si nostri fuissent persecuti, una intra moenia perveniebant: & sane prope triginta hostibus intermixti una irruerant, qui tormenta seu machinas hostiles subito conversas in ipsos hostes exoneraverunt. Perfacile tum potiti fuissent oppido milites nostri, nisi prædæ avidi ad domos diripiendas discurrissent: qui non potuere averti a direptione, donec jussu imperatoris suburbium aliquot locis accensum conflagraret. Inde securus jam clausis intra moenia hostibus, integras suas copias, pacata rursus tota illa regione, Tyrnaviam prædæ ac victoriæ compos reduxit.

Cum infestum redderet Danubium Joannes comes, cœlocibus ultro citroque celerrime agitatis; Rex Ferdinandus, antequam inchoaret expeditionem, & suas cœloces armatas habere in flumine assidue statuit. Stephanus Revai magni ac præstantis animi vir, ac scientia navalis pugræ in eo genere clarus, visus est imprimis idoneus, ut ei negotio præficeretur. Is tum Petro Perenio serviebat arci Soclyos præpositus. Frater ejus minor natu Franciscus Revai Reginam Mariam secutus jam pridem ad Regem Ferdinandum concesserat. Hic a Regina missus ad illum proficiscitur, ac persuadere conatur, ut relicto Cepusiensi comite ad Regem Ferdinandum se conferat, tum jure obtinendi regni, tum viribus ac copiis longe superiorem. Prima incassum tentatio fuit; quamobrem aliquot post dies reversus, hominem iterum ad id composito sermone aggreditur. Ibi demum evictus fraterna oratione Stephanus, & ipse fidem Regis Ferdinandi secutus est: cujus primum jussu mille viros navalis militiæ peritos conscribit, & equites centum, qui secundum ripas utrinque, aut altera ab parte, prout necessitas postularet, assidue, atque haud longe a classe adequarent. Cæterum D. peditibus in centurias divisus singuli duces seu centuriones præpositi fuerunt; reliqui quinquageni in naves singulas dispertiti & suos ipsi duces sortiti fuerunt. Rex deinde, antequam exercitum in Pannoniam induceret, per literas Stephano præcepit, ut primo quoque tempore armatas cœloces in Danubium apertum deduceret. Dicto Regis audiens Stephanus fuit; ac continuo, relicto ad oppidum Wenimarthon præsidio,
id

id ei oppido nomen est, ipse cum tribus ac triginta navigiis, quibus impositi erant nongenti milites, prospere ad insulam Schepel navigavit adverso flumine: quorum adventu cognito comes Cepusien- sis extemplo misit ad eos Valentinum Vergeum, conatus ingenti- bus promissis ad se pellicere; centurionibus arces, castella & oppi- da; decurionibus agros, possessiones pollicendo; militum vulgo sti- pendium duplicatum: sperans tantis promissis oneratos posse a Rege Ferdinando, alioqui bonorum & pecuniæ avidos, averti. Ad quæ Stephanus breviter hoc responsum dedit: Nullo pacto se adduci posse, ut ad comitem a Rege Ferdinando desciscat, neque largitione qualibet opum ac facultatum fidem Regi datam abrumpat; commemo- rans interim tum patris Stephani, tum ipsius Joannis perfidiam erga regnum; ac graviter objectans crimen regni affectati: qua propter nihil non sceleris ac flagitii admisissent, ac regnum opulentissimum ad perniciem & ultimam ruinam adduxissent; sed præcipue novissimam cladem, & interitum immaturum Ludovici, ac totius fere regni po- pulationem culpa comitis accidisse. Itaque re infecta Valentinus Budam rediit, ipse postero die decem navigia eo præmittit; quæ ta- met si crebro tormentis bellicis peterentur ab hostibus utraque in ripa dispositis, omnes tamen illæsi redierunt, asportato frumento ac fa- rina ex molis pensilibus passim in flumine per ea loca constitutis. Præterea autem tota illa in insula quidquid frumenti fuit, id compor- tatum militibus divisit, ac ne qua annona illis ex locis Budam por- taretur, prohibuit. Comes postquam tanta pollicendo Stephanum fle- ctere nequivit, ab irritis promissis ad minas conversus statuit terrere, ac capita XII. a Turca Valentino missa Rascianorum, quos ille nu- per obtruncarat, Stephani in conspectum jussit afferri, ac minari, nisi discederet a pertinacia, similem sevitiæ propediem se experturum; proinde salutem & haud contemnendas fortunas anteponeret tanto pe- riculo. Ad hæc interritus Stephanus respondit, minime sibi novum hoc videri; faminas, non viros, interitus formidine commoveri; sibi in animo esse aut perire, aut recta ad Regem Ferdinandum cum tota classe adverso Danubio ascendere. Allatum erat inter ea capita Jo- annis Nigri caput, quem Turca Valentinus prope exanimem occiderat, ut supra dictum est. Quocirca ceu devicto acerrimo hoste comes Cepusien- sis ingenti gaudio perfusus tormenta, quotquot Budæ habe- bat, sæpius exonerari jussit, tam crebro machinarum tonitru prodens

lætitiā, quæ illi fuit ex hoste interempto, ac si quem posset, terrorem nostris afferret. Stephanus, cognita cæde Joannis Nigri, ex templo certum quendam hominem ex suis misit ad Lucam Nesthe centurionem, admonitum, ut copias illas quanquam duce occiso conservaret, neque dilabi pateretur: minime verò ad Cepusiensem comitem transfirent, sed potius auspiciis Regis Ferdinandi merere vellent. Rursus deinde Waida Joannes Stephano præclara multa & magna polliceri: ac præter cætera arces quatuor insignes & amplas se daturum pollicebatur, modo sua cum ipsius armis conjungeret. Iterum ab Stephano, despecta vana promissione, ubi sensit pollicendo se nihil proficere, ad ultimum percussori, qui illius caput avulsam a cervicibus afferret, præmium edixit mille aureos. At Stephanus constanti & alacri animo contemptis semel hostis pollicitis ac minis, etiam præsentis periculo, subito treis cœloces Budam versus animo perrumpendi munitiones præmisit; ipse cum reliqua classe consecutus est. Illi ingenti clamore edito inter innumeros tormentorum hostilium ictus Budam prætervecti prope insulam divæ Margarete substitere. Ibi recensens Stephanus milites, repperit treis ab hostibus interfectos, octo saucios, reliquos incolumes omnes evasisse. Ubi ad insulam Bogdam ventum erat, sepulturæ mandatis mortuis, Wischegradum versus navigantes prævenerant hostes cum equitatu & peditum globo, qui & tormenta aliquot ænea secum adduxerant; ibi casu accensus pulvis tormentalis aliquot homines & jumenta vi sua interemit. Perpetuo illo in ascensu usque ad confluentes Danubii & Grani hostes nostros summa ope conati opprimere, omni telorum genere, præcipue machinis æneis subinde explosis petentes, insecuti sunt. Haud procul Strigonio, propter obseptum Danubium multitudine hostium ac machinarum, deterriti jam ac fessi diuturno remigandi labore milites, imperio ducis conversis navigiis, secundo flumine retro ierunt. Prævenit fama redeuntes Budam; ideoque nihil omisit Cepusiensis comes studii ac curæ, quo utraque ab ripa oppugnata classis interciperetur. Verum frustra fuere tot conatus: quippe quod miles noster felicitate continua ferox & periculorum contemptor intrepide per tot tela & hostes elapsus, illuc unde venerat, jactis etiam in Cepusiensem comitem ludibriis, incolumis rediit. Stephanus centurionem quendam ignominia notavit abrogato officio: de nauclero supplicium sumpsit, quod falso rumorem sparserat, classem refugisse, aliisque, quos

quos subsequi imperaverat, author erat, quo minus accelerare & sequi eum maturarent: quorum intermisso itinere factum, quo minus Stephanus classem suam, ut constituerat, ad Ferdinandi Regis castra, a quibus haud procul aberat, adduceret. Jam & suas cœloces Joannes armatas ad Tybiscum habebat, classem regiam delere aut intercipere conatus: verum & illis a Stephano obviam itum. Porro Rex Ferdinandus, jampridem comite indigne fuga elapso, Buda potitur. Eo tum Stephanus adnavigavit, ibique in conspectu Regis navalis pugnae ludum commisit. Pontis ædificandi ratio hujusmodi instituta fuit: Singula navigia cum materia directa in curribus singulis inter cætera impedimenta vehebantur. In ponte construendo bina navigia, superimpositis totidem tabulatis, colligabantur tanta latitudine, ut juxta currum utrinque tantum esset reliquum spatii, quo singuli pedites ingredi expedite possent: ponticuli sive tabulata vectibus ac ligneis repagulis inter se connexa fuere; quo firmiter coherescerent, & quocumque casu laxata rursus ac continuo restringerentur. Hoc pacto continuata connexionione pro navium materiaeque multitudine ac copia, quamlibet pons longus institui potest. Verum ante binas naves priores, quas minimum duum pedum altitudine a vado distare oportet, ne vi ponderis superinvecti ac mole oppressæ, afflictæ vado, collidantur; substernantur virgulta, ac trabes subjiciantur, unde oportet quasi ponticulo adiri majorem, ne subito impetu fluminis vado immergæ opprimantur. Quæ quidem funibus ad terram adductis sic alligentur, ut firmissime jungantur cum aditu reliqua ex materia constructo. Quodsi rapidiore in flumine pons factus sit, tum naves ut plurimum senæ anchora una in aquas immissa firmandæ sunt; sin placidus amnis fuerit, anchoris non ita multis opus erit. Ad hunc modum opere perfecto, pons stramentis aut feno sive herba consternendus est, ut minore incommodo currus onusti, præcipue tormentis æneis, traduci possint. Quoniam vero pars navium dimidia fere Nicolao comiti a Salm, ut supra demonstravimus, adversus Cepusiensem cum exercitu profecto, tradita erat; propter paucitatem reliquarum conquestæ fuerunt quotquot reperiri potuerunt naves: etiam cœloces myoparonesve, quos Rex Ferdinandus ante bellum Viennæ fabricari jusserat, eum in usum adhibitæ fuerunt. Aditus primum omnium quinquaginta pedum longitudine factus in arido usque ad profluentem continuatis jugis, ne, repentino fluminis incremento, Da-

nubio effusus exeunte, ponti necesse esset quicquam adstruere, quæ res sane multum difficultatis attulisset. Altera porro ex parte propter latitudinem alvei solumque arenosum longus octoginta pedes aditus ad pontem præstructus erat. Cœloces quaternas, non, ut reliqua navigia, fenas, anchoræ singulæ sustinebant, tum propter ipsarum longitudinem, tum quod medio in flumine collocatæ essent, vehementioreque impetu Danubius ea in parte ac rapidius profunderet. Cæterum quo res ac merces ultro citroque in navibus adductæ convehentur, ponticulus haud longe ab ripa altera pensilibus navigiis exemptis duobus, ductilibus machinis factus. Pons opere perfecto ex CL. navibus constabat, quas anchoræ retinebant viginti quinque; tanta quin etiam firmitudine ædificatus fuit, ut impactis semel & iterum coorta procella navibus onerariis, tantum abfuit ut rumperetur, ut paululum incurvatus duntaxat, qua parte naves illis fuerant, & exigue commotus, subito ac parvo negotio fuerit restitutus. Præfectus tormentorum Vdalricus Leisser, vir singularis ingenii atque industriæ, tanti operis auctor opifexque fuit.

